

POSTANOWIENIE

7 października 2025 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Dariusz Pawłyszcz

na posiedzeniu niejawnym 7 października 2025 r. w Warszawie

w sprawie z powództwa A. G. i E. G.

przeciwko [...] Bank w W.

o ustalenie i zapłatę.

na skutek skargi kasacyjnej [...] Bank w W.

od wyroku Sądu Apelacyjnego w Katowicach z 21 czerwca 2023 r., V ACa 336/22,

1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;

2. zasądza od [...] Bank w W. łącznie na rzecz A. G. i E. G. 5400 (pięć tysięcy czterysta) zł kosztów postępowania kasacyjnego z odsetkami w wysokości odsetek ustawowych za opóźnienie po upływie tygodnia od dnia doręczenia niniejszego postanowienia zobowiązanemu.

(G.G.)

UZASADNIENIE

Wyrokiem z 25 stycznia 2022 r., I C 571/21, Sąd Okręgowy w Gliwicach ustalił nieważność umowy kredytu zawartej 30 lipca 2007 r. i zasądził od pozwanego banku na rzecz powodowych kredytobiorców 46 788,96 zł z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od 25 stycznia 2022 r. oraz oddalił powództwo w pozostałym zakresie.

Wyrokiem zaskarżonym skargą kasacyjną Sąd Apelacyjny w Katowicach, na skutek apelacji obu stron, zmienił wyrok Sądu pierwszej instancji w ten sposób, że

zasądził od banku na rzecz kredytobiorców 66 757,53 zł i 37 327,11 CHF z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od 18 czerwca 2020 r. do 21 listopada 2021 r., zastrzegając pozwanemu bankowi prawo powstrzymania się ze spełnieniem tego świadczenia do czasu, aż kredytobiorcy nie zaofiarują zwrotu otrzymanego świadczenia w wysokości 213 938,85 zł albo nie zabezpieczą roszczenia o jego zwrot, oraz oddalił apelację „pozwanej w całości”.

W uzasadnieniu Sąd drugiej instancji wskazał, że klauzule indeksacyjne są w świetle art. 385¹ k.c. niedozwolone (abuzywne). Te postanowienia nie były indywidualnie uzgodnione. Taka konstrukcja umowy stwarzała jedynie pozory określenia świadczenia głównego kredytobiorców. Ponadto kredytobiorcom nie został objaśniony mechanizm ustalania wysokości rat kredytowych, rzutujący na zakres ich świadczeń, oparty o kurs sprzedaży CHF ustalany przez bank. Znany był im jedynie sposób publikowania tych kursów, który miał takie znaczenie jak obowiązek publikacji ceny dla potencjalnych klientów danego podmiotu. Odwołanie się do kursów walut ogłaszanych w tabelach banku rażąco narusza równorzędność stron umowy przez nierównomierne rozłożenie uprawnień i obowiązków między partnerami stosunku obligacyjnego oraz, że prawo banku do ustalania kursu waluty nieograniczone skonkretyzowanymi, obiektywnymi kryteriami zmian stosowanych kursów walutowych świadczy o braku właściwej przejrzystości i jasności postanowienia umownego, które uniemożliwia konsumentowi przewidzenie wynikających dla niego z umowy konsekwencji ekonomicznych. Stosując do przeliczenia tworzoną przez siebie tabelę kursów Bank narzucił kredytobiorcom (jako swoim dłużnikom) sposób ustalenia kwoty podlegającej wypłacie i zwrotowi, tym samym przydał sobie możliwość jednostronnego oddziaływania na wysokość zobowiązania kredytowego kredytobiorców. Ocena w tym zakresie, wbrew wywodom banku, nie może zależeć od zdarzeń, które wystąpiły po zawarciu umowy. Nie ma zatem znaczenia sposób wykonywania umowy, ani możliwość zawarcia aneksu do umowy umożliwiającego powodowi spłatę kredytu bezpośrednio w CHF. Nie ma również podstaw, wbrew stanowisku banku, do rozdzielenia ryzyka walutowego od ryzyka spreadowego. Nie jest zatem dopuszczalne uznanie, że klauzule indeksacyjne są abuzywne jedynie w części

obejmującej ryzyko spreadowe. Abuzystyczny jest bowiem cały mechanizm przeliczeniowy, zwłaszcza, że stosowany przez bank spread także nie miał stałej, uzgodnionej przez strony wartości.

Konsekwencją uznania klauzul indeksacyjnych za abuzywne jest stan niezwiązania stron umowy postanowieniami je normującymi, co skutkuje nieważnością umowy, która nie może obowiązywać w pozostałym zakresie. Usunięcie z umowy klauzul indeksacyjnych ze skutkiem *ex lege* i *ex tunc* powoduje, że brak jest określenia w umowie jej elementów koniecznych przewidzianych w art. 69 Prawa bankowego. Wbrew wydomowi banku, po usunięciu klauzul abuzywnych w umowie nie pozostają elementy pozwalające rozliczyć tę umowę jako umowę kredytu złotówkowego, a Sąd nie jest władny uzupełniać luk powstałych po wyeliminowaniu tych klauzul.

Konsekwencją uznania umowy będącej źródłem zobowiązania za nieważną jest zastosowanie przepisu art. 410 § 1 i 2 w zw. z art. 405 k.c. i przyjęcie, że świadczenia spełnione w ramach wykonania tej umowy są świadczeniami nienależnymi, które podlegają zwrotowi przy zastosowaniu przepisów o bezpodstawnym wzbogaceniu. Kredytobiorcy dochodzili kwoty 66 757,53 zł oraz 37 327,11 CHF wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie liczonymi od 18 czerwca 2020 r. i zdaniem Sądu Apelacyjnego roszczenie to należało uwzględnić. Kredytobiorcy zasadnie wskazali w apelacji na naruszenie art. 481 § 1 w zw. z art. 455 k.c., ponieważ dochodzone żądanie ma charakter bezterminowy i zgodnie z art. 455 k.c. o terminie wymagalności decyduje wezwanie do zapłaty.

Sąd Apelacyjny uznał jednak za skuteczne skorzystanie przez pozwanego z prawa powstrzymania się ze spełnieniem świadczenia. Oświadczenie pozwanego co do zasady znajdowało oparcie w art. 496 k.c., który po myśli art. 497 k.c. znajduje odpowiednie zastosowanie w razie rozwiązania albo nieważności umowy wzajemnej.

Pozwany bank zaskarżył wyrok Sądu Apelacyjnego skargą kasacyjną i wniósł o jej przyjęcie do rozpoznania ze względu na następujące zagadnienia prawne:

1) Czy w przypadku uznania w wyniku kontroli incydentalnej obecnych w umowie o kredyt denominowany klauzul spreadowych nieokreślających głównego przedmiotu umowy, za niedozwolone (nieuczciwe) warunki umowne, prawidłowym jest uznanie umowy za nieważną w całości, skoro klauzule ryzyka walutowego, określające - zgodnie z jednolitym orzecznictwem Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej - główny przedmiot tej umowy, nie stanowią niedozwolonych (nieuczciwych) warunków umownych.

2) Czy wobec umożliwienia kredytobiorcom posiadającym kredyty denominowane lub indeksowane do waluty innej niż waluta polska dokonywania spłaty rat kapitałowo- odsetkowych oraz dokonania przedterminowej spłaty pełnej lub częściowej kwoty kredytu bezpośrednio w tej walucie na podstawie wyżej powołanego art. 69 ust. 3 Prawa bankowego, wzięwszy pod uwagę aksjomat racjonalności krajowego ustawodawcy, uzasadnione jest przyjęcie, że kredyty denominowane lub indeksowane do waluty innej niż waluta polska są kredytami udzielonymi w złotych polskich, skoro dokonanie przez kredytobiorcę spłaty raty kapitałowo-odsetkowej albo dokonanie przedterminowej spłaty pełnej lub częściowej kwoty kredytu bezpośrednio w walucie, do której denominowany lub indeksowany jest kredyt, prowadzi do skutecznego spełnienia świadczenia wynikającego ze stosunku zobowiązaniowego w postaci umowy kredytu oraz zaspokojenia wierzyciela w osobie kredytodawcy, bez konieczności dokonywania jakichkolwiek przeliczeń bądź innych operacji walutowych wpłacanych przez kredytobiorcę środków w walucie innej, niż waluta krajowa.

Jako uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania pozwany bank wskazał również, że w sprawie zachodzi potrzeba wykładni:

1) art. 4 ust. 2 Dyrektywy 93/13, art. 6 ust. 1 Dyrektywy 93/13, art. 65 k.c., art. 354 k.c., art. 358 § 2 k.c., art. 385¹ k.c. oraz art. 69 ust. 3 Prawa bankowego w związku z oceną czy wobec wyodrębnienia w konstrukcji umowy kredytu hipotecznego denominowanego klauzul ryzyka walutowego oraz klauzul spreadowych (rozumianych zgodnie z definicjami powołanymi w podstawach kasacyjnych niniejszej skargi) oraz wobec ustalenia przez Trybunał, że na gruncie takiego stosunku umownego klauzule ryzyka walutowego określają główny przedmiot

umowy kredytu, a tym samym wchodzi w zakres stosowania art. 4 ust. 2 Dyrektywy 93/13 (oraz art. 3 85¹ § 1 zdanie drugie k.c.) i nie są poddawane ocenie przez pryzmat nieuczciwego (niedozwolonego) charakteru tych klauzul, przy uprzednim stwierdzeniu przez sąd przeprowadzający badanie, że zostały one w konkretnej umowie kredytowej sporządzone przez przedsiębiorcę w jasny i zrozumiały sposób (zostały sformułowane w sposób jednoznaczny), w razie jednoczesnego ustalenia przez ten sąd, że obecne w umowie klauzule spreadowe stanowią nieuczciwe (niedozwolone) warunki umowne, sąd: (i) władny jest wyeliminować z łączącej strony umowy o kredyt zarówno klauzule ryzyka walutowego, jak i klauzule spreadowe, co prowadzi do przekształcenia zawartej przez strony umowy w kredyt złotowy oprocentowany według stawki referencyjnej właściwej dla waluty obcej, zaś w przypadku odpowiedzi negatywnej, (ii) władny jest odwołać się - w ramach procesu stosowania prawa - w miejsce uznanych za nieuczciwe postanowień umownych do bezwzględnie obowiązującej i bezpośrednio stosowanej normy prawa krajowego w postaci art. 69 ust. 3 Prawa bankowego, albo wykładni oświadczeń woli stron stosunku umownego w myśl art. 65 k.c., albo przepisu prawa krajowego o charakterze dyspozytywnym w postaci art. 358 § 2 k.c.

2) art. 189 k.p.c., który to przepis nie jest rozumiany jednolicie w orzecznictwie. Część sądów przyjmuje, że na istnienie interesu prawnego w zakresie powództwa o ustalenie nieważności czynności prawnej nie ma wpływu kwestia kolejnych sporów, jakie powstaną pomiędzy stronami w przyszłości na skutek wydania wyroku ustalającego. Z drugiej strony prezentowane są poglądy, zgodnie z którymi ocena istnienia interesu prawnego musi uwzględniać to, czy wynik postępowania doprowadzi do usunięcia niejasności i wątpliwości co do danego stosunku prawnego i czy definitywnie zakończy spór na wszystkich płaszczyznach tego stosunku lub mu zapobiegnie, z czego wnioskować można, że brak jest interesu prawnego w sytuacji, gdy wydanie wyroku ustalającego stanie się następnie przyczyną i punktem wyjścia dla kolejnych sporów między stronami danego stosunku prawnego, w szczególności stanowić będzie podstawę do formułowania przez strony dalszych roszczeń o świadczenie.

3) art. 386 § 4 k.p.c. w zw. z art. 327¹ § 1 pkt 1 i 2 k.p.c. prowadząca do konieczności ujednolicenia linii orzeczniczej w kwestii dotyczącej konsekwencji nierozpoznania istoty sprawy przez sąd I instancji dla zakresu orzeczniczego sądu II instancji, które sprowadza się do odpowiedzi na pytanie, czy w razie nierozpoznania istoty sprawy przez sąd I instancji sąd rozpoznający apelację może wydać orzeczenie reformatoryjne lub utrzymujące wyrok w mocy czy też powinien wydać orzeczenie kasatoryjne, gdyż w innym przypadku naruszałby zasadę dwuinstancyjności.

Kredytobiorcy złożyli odpowiedź na skargę kasacyjną, w której wniesli o odmowę przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, ewentualnie o oddalenie skargi kasacyjnej.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skutkiem podniesienia zagadnienia prawnego czy potrzeby wykładni może być przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania tylko pod warunkiem, że przynajmniej jedno z możliwych rozwiązań tych problemów prowadzi do zasadności skargi kasacyjnej. Nie można przyjąć skargi do rozpoznania, jeżeli podlegałaby ona oddaleniu niezależnie od odpowiedzi na postawione problemy prawne czy interpretacyjne. Zarówno przedmiot tych problemów i argumentacja sformułowana przez bank nie przemawiają w niniejszej sprawie za przyjęciem skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Należy zauważyć, że uchwałą pełnego składu Izby Cywilnej SN z 25 kwietnia 2024 r., III CZP 25/22, do rangi zasady prawnej podniesiono tezy, iż:

1) w razie uznania, iż postanowienie umowy kredytu indeksowanego lub denominowanego odnoszące się do sposobu określania kursu waluty obcej stanowi niedozwolone postanowienie umowne i nie jest wiążące, w obowiązującym stanie prawnym nie można przyjąć, że miejsce tego postanowienia zajmuje inny sposób określenia kursu waluty obcej wynikający z przepisów prawa lub zwyczajów;

2) w razie niemożliwości ustalenia wiążącego strony kursu waluty obcej w umowie kredytu indeksowanego lub denominowanego umowa nie wiąże także w pozostałym zakresie.

Powyższe tezy, wiążąc w niniejszej sprawie (art. 88 u.s.n.), uniemożliwiają przyjęcie skargi kasacyjnej, gdyż wykluczają trwanie stosunku prawnego po usunięciu z treści umowy źródła kursu walutowego. W celu uwzględnienia wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania skarżący musiałby zakwestionować tezę Sądu drugiej instancji o nieuczciwym charakterze przeliczników walutowych ustanowionych w umowie lub zakwalifikowaniu umowy jako umowy kredytu indeksowanego do waluty obcej. W orzecznictwie jest utrwalona teza o niedopuszczalności stosowania kursów walutowych ogłaszanych jednostronnie przez bank.

Kurs walut obcych ogłaszany przez bank na podstawie art. 111 ust. 1 pkt 4 pr.bank. wiąże klientów banku przy dokonywaniu z bankiem czynności prawnych w okresie od ogłoszenia kursu do ogłoszenia nowego kursu. Istotne jest tu jednak to, iż nie można umową zbindować konsumenta kursami, które dopiero zostaną ogłoszone, a orzecznictwo jednolicie uznaje takie zbindowanie przyszłym kursem za niedozwolone. Postanowienie o odesłaniu do tabeli kursowej banku, jako współokreślające wysokość pozostałego do spłaty zadłużenia, czyli główne świadczenie kredytobiorcy, co do zasady nie podlega ocenie w świetle art. 385¹ § 1 k.c., lecz tylko pod warunkiem, że postanowienie to zostało sformułowane w sposób jednoznaczny. Utrwalona jest rozszerzająca wykładnia tego warunku jako obejmującego nie tylko tekst warunku (jest jasne, co znaczy stosowanie kursu ogłoszonego przez bank), lecz także mechanizm działania tego warunku. Aby odesłanie było dozwolone, w umowie musiałyby zostać zawarte szczegółowe zasady ustalania kursu tak, aby kredytobiorca sam mógł obliczyć ten kurs w danej chwili. Ustalenie kursu tylko do wypłaty kredytu i usiłowanie zbindowania kredytobiorcy przyszłymi, jednostronnie ustalonymi kursami nie mogło być skuteczne.

Problemów prawnych nie budzi też to – wobec treści art. 385¹ § 1 i 2 k.c. – które postanowienia charakterystyczne dla umów kredytów indeksowanych do franka szwajcarskiego są abuzywne, tj. tylko klauzula kursowa czy także klauzula ryzyka walutowego. Skoro będąc zbindowanym uchwałą SN z 25 kwietnia 2024 r. Sąd Najwyższy w niniejszej sprawie nie mógł uznać umowy kredytu za ważną,

beprzedmiotowe jest rozważanie abuzywności części umowy w postaci mechanizmu indeksacji.

Wykładni nie wymaga także art. 189 k.p.c. co do tego, czy w sytuacji, gdy kredytobiorcy przysługuje roszczenie o zapłatę, ma on interes prawny do wytoczenia powództwa wyłącznie o ustalenie nieistnienia stosunku prawnego. Wprawdzie art. 189 k.p.c. nie może być podstawą ustalenia nieważności umowy, gdyż nieważność umowy jest jedynie przesłanką rozstrzygnięcia o innych żądaniach, w tym o żądaniu ustalenia istnienia lub nieistnienia stosunku kredytu. Jednak w praktyce orzeczniczej przyjęło się orzekanie o ważności umowy rozumianej jako skrótowe określenie istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego mającego powstać na mocy spornej umowy. Przy tym dopóki nieważna umowa nie zostanie wykonana w całości lub z innych przyczyn nie przestanie wiązać, strona umowy ma interes prawny w ustaleniu nieistnienia stosunku kredytu, tj. nieważności umowy kreującej ten stosunek, niezależnie od roszczeń powstałych w związku z wykonaną częścią umowy.

W sprawie nie ma też podstaw do przeprowadzenia wykładni art. 386 § 4 k.p.c. w zw. z art. 327¹ § 1 pkt 1 i 2 k.p.c. skoro Sąd drugiej instancji nie przyjął, że doszło do nierozpoznania istoty sprawy przez sąd I instancji. Sąd wyraźnie wskazał, że sąd pierwszej instancji nie przywołał w uzasadnieniu wprost art. 189 k.p.c., jednak zastosował ten przepis i przyjął, że kredytobiorcy mają interes prawny w żądaniu ustalenia nieważności umowy.

Biorąc powyższe pod uwagę Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ k.p.c. oddalił wniosek o przyjęcie skargi do rozpoznania.

Na podstawie art. 98 k.p.c. powodom przysługuje od skarżącego zwrot kosztów sporządzenia odpowiedzi na skargę kasacyjną w wysokości stawki minimalnej określonej w stosowanym odpowiednio § 10 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Min. Sprawiedl. w sprawie opłat za czynności radców prawnych.

(G.G.)

[a.]